

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO
ĮSTATYMO IX-1007 17 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos demografinė situacija yra netvari ir vienintelis būdas prasmingai ir visuomenei priimtinaai ją gerinti yra sukurti socioekonominės sąlygas, kad vaikus Lietuvoje auginti būtų lengva. Tai būtina daryti per viešųjų paslaugų prieinamumą, bet to nepakanka, kartais, atsakingai planuojant šeimą žmonės vertina savo būsimas pajamas ir jų pokyčius. Statistika rodo, kad vaikų auginimas Lietuvoje, ypač šeimos ūkiuose kuriuose yra tik vienas dirbantis asmuo tampa skurdo riziką didinančiu veiksmu. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. Lietuvoje gimė 27 393 vaikai, 759 arba 2,6 proc. mažiau nei 2018 m.

Didžiausią skurdo riziką patiria žmonės (dažniausiai mamos), kurie vieni augina vaikus. 2019 m. Statistikos departamento duomenimis, tokiuose namų ūkiuose absoliutaus skurdo lygis siekė 19,5 proc., o be socialinių išmokų, šiuose namų ūkiuose absoliutaus skurdo lygis 2019 m. būtų padidėjęs nuo 19,5 iki 37,1 proc. Tuo pat laikotarpiu žemiau absoliutaus skurdo ribos gyveno 7,7 proc. Lietuvos gyventojų, taigi skurdo lygis aukščiau minėtuose namų ūkiuose buvo vos ne dvigubai didesnis.

"Vaiko pinigai" ir universalios išmokos tik iš dalies sprendžia problemą, kurios esminis aspektas yra ne tik viešųjų paslaugų prieinamumas bet ir mažos pajamos, kurios sukuria reikšmingų kliūčių ilgalaikiam vaikų vystymuisi ir jų ateičiai. Vaiko gimimas tampa iššūkiu namų ūkio biudžetui, nes dalis išlaidų gimus vaikui yra vienkartinės, bet skaudžios.

Dėl šios priežasties inicijuojamu įstatymo projektu yra siūloma įvesti papildomas 125 Bazinių socialinių išmokų dydžio neapmokestinamas pajamas už kiekvieną tais metais namų ūkyje gimusį vaiką. Tokio tipo parama padėtų sušvelninti vienkartinis kaštus, kuriuos pirmaisiais vaiko auginimo metais patiria tėvai.

125 Bazinių socialinių išmokų dydis 2020 m. prilygtų papildomam 5000 eurų neapmokestinamųjų pajamų dydžiui, kuris teoriškai reikštų potencialą susigrąžinti iki 1000 eurų sumokėto gyventojų pajamų mokesčio. 2021 m. II ketvirtį vidutinis darbo užmokestis šalyje iki mokesčių siekė 1566 eurus. Tokio dydžio darbo užmokestį gaunantis asmuo per metus sumokėjo apie 3190 eurų gyventojų pajamų mokesčio.

Siūloma įstatymo pataisa leistų šia mokesčio lengvata pasinaudoti namų ūkiams, taip skatinant dirbti legaliai, mokant gyventojų pajamų mokesčių. Ši įstatymo pataisa galėtų namų ūkio sumokėtam gyventojų pajamų mokesčiui, ir skatintų namų ūkių pajamų deklaravimą, ir, net jei pvz. mama neturės pakankamai pajamų pasinaudoti visa mokesčio lengvata, deklaravus namų ūkio pajamas, tikėtina, kad būtų pasinaudota visa galima lengvata.

Maksimaliai išnaudota tokia lengvata kainuotų apie 22 milijonus eurų, kurie palengvintų naujagimius auginančių mamų finansinę situaciją. Didžioji dalis šios lengvatos virstų vartojimu, ir galbūt prisidėtų prie gimstamumo lygio stabilizavimo ar net didinimo.

Pažymėtina, kad anksčiau teiktas projektas Seimo daugumos balsais atmestas dar praeitoje Seimo pavasario sesijoje, grąžintas tobulinimui.

Įstatymo projektas tobulintas. Pagrindiniai pakeitimai yra sekantys:

- vietoje 10000 eurų GPM neapmokestinamojo dydžio lengvatos yra siūloma 5000 eurų (taigi maksimaliai susigrąžinti galėtų 1000 eurų sumokėto mokesčio sumos),
- į projektą yra įtraukti ir žmonės, kurie įsivaikina.

- yra numatoma 2023 m. sausio 1 d. įsigaliojimo data, taigi Vyriausybė galėtų pasiruošti finansiškai.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Seimo narys Gintautas Paluckas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Šiuo metu vaikui gimus yra taikomos universalios paramos ir socialinės paramos priemonės nesusietos su namų ūkio pajamomis ir sumokėtu pajamų mokesčiu.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Dėl šios priežasties siūlomu įstatymo projektu yra siūloma įvesti papildomas 125 Bazinių socialinių išmokų dydžio neapmokestinamas pajamas už kiekvieną metais namų ūkyje gimusį vaiką. Tokio tipo parama padėtų sušvelninti vienkartinius kaštus, kuriuos pirmaisiais vaiko auginimo metais patiria tėvai.

125 Bazinių socialinių išmokų dydis 2020 m. prilygtų papildomam 5000 eurų papildomam neapmokestinamųjų pajamų dydžiui, kuris teoriškai reikštų potencialą susigrąžinti iki 1000 eurų sumokėto gyventojų pajamų mokesčio. Tokio tipo pakeitimai pagerintų vaikus auginančių namų ūkio ekonominę ir socialinę padėtį ir padėtų padengti vienkartinius kaštus susijusius su vaiko ar vaikų gimimu.

Siekiant teisingumo ir nuoseklumo siūloma lengvata būtų taikoma ir įsivaikinus. Tokia priemonė, kartu su plečiamomis viešosiomis kompleksinėmis paslaugomis šeimai padėtų pagerinti ekonominį pagrindą jaunoms šeimoms susilaukti vaikų.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Vertinimų nebuvo atlikta.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimtas įstatymas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ar korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymo įgyvendinimas niekaip nepaveiks verslo ir verslo plėtros sąlygų.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Įstatymui įgyvendinti pilna apimtimi Vyriausybė turėtų įgyvendinti namų ūkių pajamų deklaravimą, kuris leistų tokia lengvata pasinaudoti efektyviau.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymais. Įstatymas neįveda naujų sąvokų ar teeminų.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir neprieštarauja Europos Sąjungos teisei.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Įstatymui įgyvendinti nereikės įgyvendinamųjų teisės aktų.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Jei gimstamumo lygmuo siektų 2019 metų lygį, per metus teoriškai būtų susigrąžinta ~22 milijonus eurų gyventojų pajamų mokesčio, tačiau maksimalaus lengvatos panaudojimo tikėtis būtų sunku dėl nepakankamo pajamų lygmens.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Pajamų mokestis; mokesčio lengvata.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra

Teikia
Seimo nariai